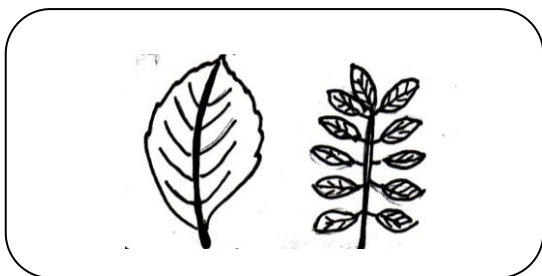
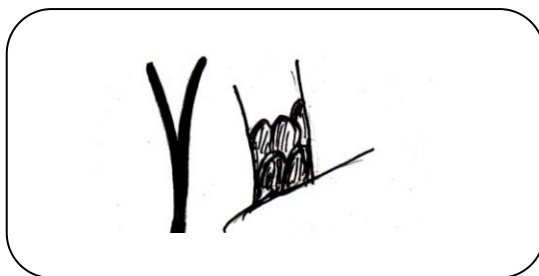

ILUSTROVANI MORFOLOŠKI KLJUČ ZA DETERMINACIJU DRVENASTIH BILJAKA

- 1a** Listovi prosti ili složeni, celi ili deljeni, sa lisnom drškom ili sedeći. Uglavnom listopadni, ređe zimzeleni kožasti (sl. 1a).....12
- 1b** Listovi prosti, celi, uglavnom sedeći, retko sa malenom drščicom. Zimzeleni, tvrdi, igličasti, uzano linearni (četine) ili ljuspasti (sl. 1b).....2

Sl.1a

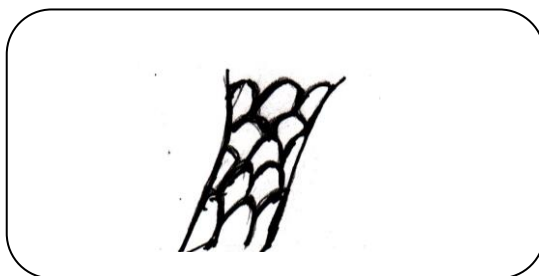

Sl.1b

- 2a** Listovi igličasti (sl. 2a).....3
- 2b** Listovi ljuspasti (sl. 2b).....11

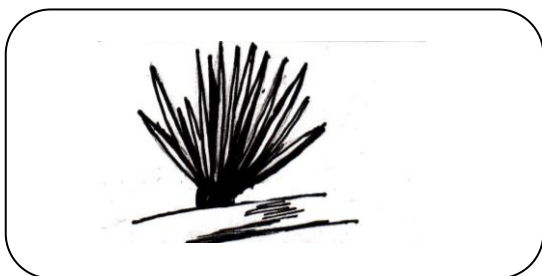

Sl. 2a

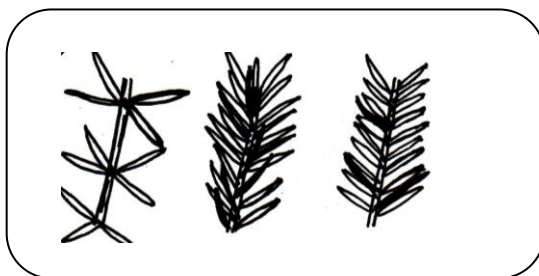

Sl.2b

- 3a** Listovi po dva ili pet u zajedničkom rukavcu na kratkom izdanku ili u čuperku na kratkom izdanku (sl. 3a)....4
- 3b** Listovi pojedinačni, sužavaju se u kratku malu drščicu, raspoređeni spiralno, u pršljenu tri-četiri, ili raščešljani u dva reda (sl. 3b).....7

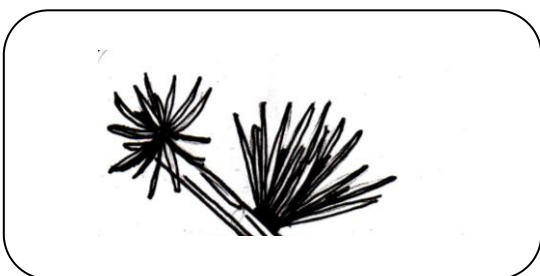

Sl.3a

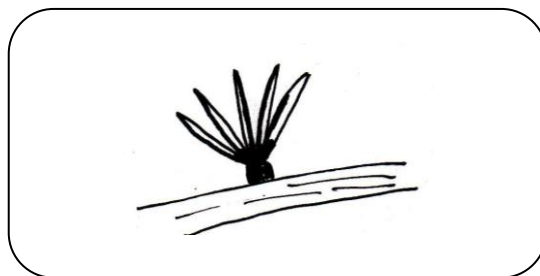

Sl. 3b

- 4a** Listovi u čuperku na kratkom izdanku, mekani (opadaju u jesen), sivozeleni .**bariš** (*Larix decidua* Mill.) (sl. 4a)
4b. Listovi obavijeni rukavcem, po dva ili pet na kratkom izdanku, tvrdi (zimzelenei), tamnije zeleni(sl.4b).....5

Sl.4a

Sl. 4b

Slika 4c. Ariš, *Larix decidua* Mill.
(http://www.greergardens.com/conifers_Ginkgo-Picea.htm)

Slika 4d. Ariš, *Larix decidua* Mill., detalj grane
(<http://www.biolib.cz/en/image/dir0/id15755/?viewall=1&ermflt=1700>)

***Larix decidua* Mill.-**

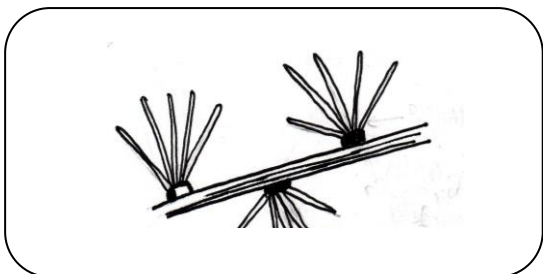
Izgled: Drvo visoko do 35m , pravog stabla, krošnja je kupastojasta, svetla.

Kora: Debela, ispucala, sivo-smeđa. Grane su nepravilno pršljenaste, horizontalne ili viseće, a vrhovi su im nagore usmereni. Grančice tanke, viseće, žućkaste, gole.

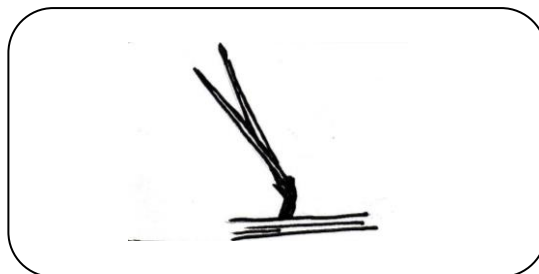
Četine: Svetlozelene, 30-40 u pramenu, duge 1-3cm , tupe i mekane. U jesen poprime zlatno žutu boju.

Šišarke: Svetlosmeđe, jajaste, 1,5- 4cm duge, 2cm široke, na kratkoj dršci. Dozrevaju u kasnu jesen, prve godine, a ostaju na granama još nekoliko godina (Šilić, 1988; Jovanović, 1992).

5a U rukavcu na kratkom izdanku pet listova (četina)(sl.5a)..... **molika** (*Pinus peuce* Gris.)
5b U rukavcu na kratkom izdanku po dva lista (četine) (sl. 5b).....6

Sl. 5a

Sl.5b

Slika 5c. Molika, *Pinus peuce* Gris.
 (http://www.cirrusimage.com/tree_Balkan_pine.htm)

Slika 5d. Molika, *Pinus peuce* Gris., detalj grane
 (http://www.cirrusimage.com/tree_Balkan_pine.htm)

Pinus peucea

Izgled: Drvo visoko do 25m, sa gustom, ovalnom krošnjom.

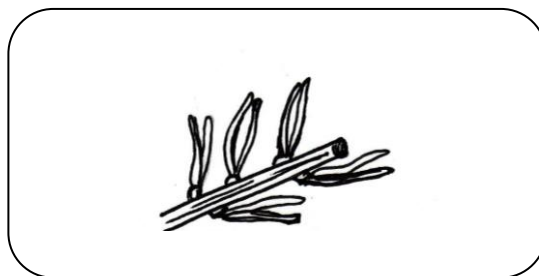
Kora: Kod mladih biljaka glatka, sivosmeđa, kasnije puca u donjem delu debla na nepravilne pločice. Mlade grančice debele, gole, zelenkaste, kasnije sive.

Četine: Po 5 zajedno u jednom rukavcu, duge 5-7 cm, široke oko 0,75mm, krute, prave, sivozelene.

Šišarke: Duguljasto jajaste, sa široko zaobljenim ljuskama, 10-15cm duge, 3cm široke, vise na kratkoj dršci, svetlosmeđe. Sazrevaju u septembru ili oktobru druge godine.

(Šilić, 1988 ;Jovanović , 1992).

6a Listovi (četine) plavo do sivo-zelene, vijugave, duge 4 – 7 cm (sl.6a).. **beli bor** (*Pinus sylvestris* L.)

Sl. 6a

Slika 6a/1. Beli bor, *Pinus sylvestris* L.
(<http://www.waterwiseplants.utah.gov/default.as>)

Slika 6a/2. Beli bor, *Pinus sylvestris* L., detalj grane
(http://en.wikipedia.org/wiki/File:Pinus_sylvestris_branch.jpg)

Pinus sylvestris

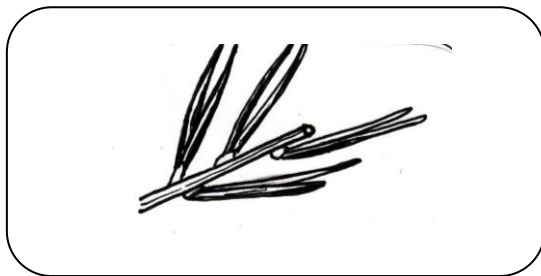
Izgled: Drvo visoko do 40m, promera stabla preko 1m. Krošnja je retka, uska, svetlozelena, ponekad raširena amrelasto. Grane formiraju pršljenove, a debl je pravo, vitko.

Kora: Na gornjem delu stabla je tanka, crvenkastožuta, donji deo debla ima sivosmeđu, izbrazdanu, debelu koru.

Četine: Traju 2-3 godine, po 2 u beličastom rukavcu. Duge su 4- 7 cm, široke do 2mm, gipke i tanke, šiljate, često blago spiralno uvijene, svetlosivozelene.

Šišarke: Na kratkoj dršci na kojoj vise, sivosmeđe, jajasto-kupaste, 3-8 cm duge i 2-3 cm široke.. (Šilić, 1988;Jovanović ,1992).

6b Listovi (četine) tamno zelene, prave, duge 8-15 cm (sl. 6b)..... **crni bor** (*Pinus nigra* Arn.)

Sl.6b

Slika 6b/1. Crni bor, *Pinus nigra* Arn.
(<http://www.panoramio.com/photo/1851255>)

Slika 6b/2. Crni bor, *Pinus nigra* Arn., detalj grane
(http://et.wikipedia.org/wiki/Pilt:Pinus_nigra_cone_Bad_Voeslau.jpg)

Pinus nigra

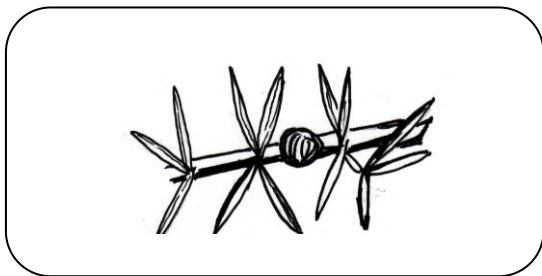
Izgled: Visoko, srednje ili nisko drvo do 40m, u zavisnosti od staništa, sa široko kupastom krošnjom.

Kora: Na odraslom stablu debela do 10 cm, tanmosiva, rano ispuca nepravilnim uzdužnim i poprečnim brazdama. Mlade grančice gole, sjajne, prekrivenesitnim rombičnim ljuspama.

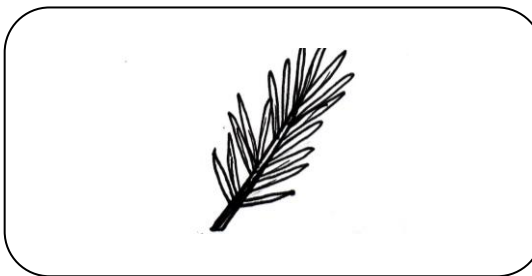
Četine: Po 2 u beličastom, oko 1cm dugom rukavcu, tamnozeleno, krute, blago povijene, ušiljene, duge 8- 18 cm, široke 1,5- 2 mm, traju 4-5 godina.

Šišarke: Skoro sedeće, pri vrhu, jajastokupaste, duge 4-10cm, široke oko 4cm, sjsnosmeđe.
(Šilić, 1988;Jovanović , 1992).

- 7a Listovi u pršljenju 3-4 (sl. 7a)..... **kleka** (*Juniperus communis* L.)
 7b Listovi raspoređeni spiralno ili raščešljani u dva reda (sl. 7b)..... 8

Sl. 7a

Sl. 7b

Slika 7c. Kleka, *Juniperus communis* L.
 (<http://www.agreengarden.com/plants/juniperus-communis-gold-cone.asp>)

Slika 7d. Kleka, *Juniperus communis* L., detalj grane
 (<http://www.val-znanje.com>)

Juniperus communis

Izgled: Žbun ili drvo visoko do 12m, raznoliko formiranom krošnjom, od nepravilne do stupolike, grane nisu u pršljenima, već uzdignute ili viseće.

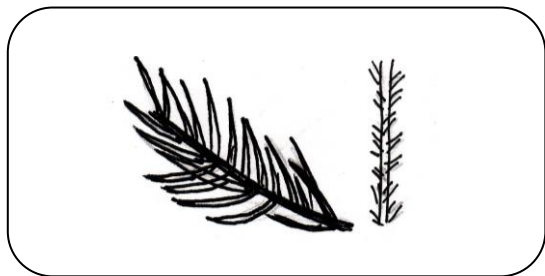
Kora: U početku glatka, kasnije izbrazdana, odvaja se u obliku ljuski ili traka. Mlade grančice trouglaste.

Četine: Po 3 u pršljenju, duge 7- 16(-30) mm, široke 2mm, povijene, krute, bodljikave, uspravne, donja strana zelena, gornja sa sivom ili belom uzdužnom prugom.

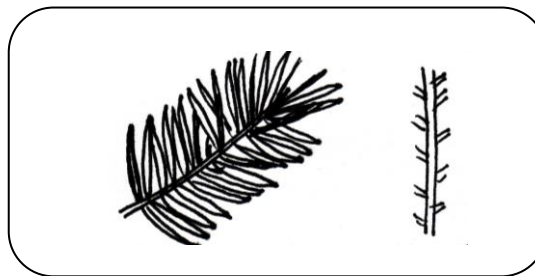
Šišarke: Bobičaste, okruglaste, mesnate, prvo svetlozelene, zrele su crnoplavičaste.

(Šilić, 1988; Jovanović, 1992).

- 8a** Listovi raspoređeni spiralno, tvrdi, ušiljeni na vrhu, neprijatno bodu (sl.8a)..... 9
8b Listovi raspoređeni spiralno, ali liče da su raščješljani u dva reda (sl. 8b)..... 10

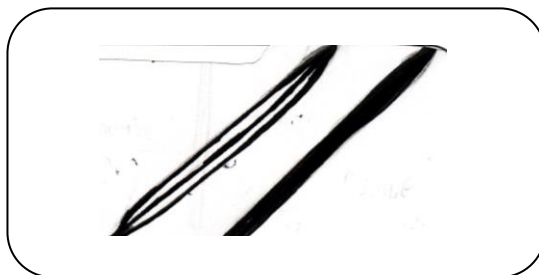

Sl.8a

Sl.8b

- 9a** Listovi na naličju imaju dve bele pruge (sl.9a)..... **omorika** (*Picea omorika* (Pančić) Purkyne)

Sl. 9a

Slika 9a/1. Omorika, *Picea omorika* (Pančić) Purkyne
 (<http://www.yourgardenshow.com/plants/7803-Picea-omorika>)

Slika 9a/2. Omorika, *Picea omorika* (Pančić) Purkyne, detalj grane
 (http://www.nas-krug.hr/shop/index.php?option=com_content&task=view&id)

Picea omorika

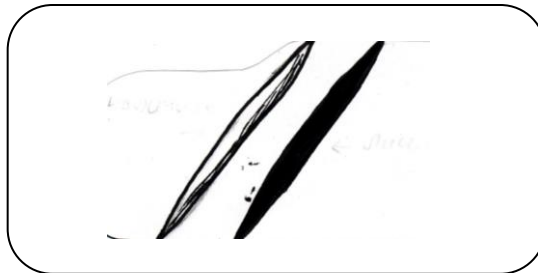
Izgled: Drvo visoko do 50m, u promeru do 60 cm, deblo je pravo i vitko, grane tanke, najgornje usmerene ka gore, srednje horizontalne, a donje opuštene sa uzdignutim vrhovima.

Kora: Tanka, crvenosmeđa, ljušti se u obliku nepravilnih pločica.

Četine: Duge 8- 20mm, široke do 2mm, zašiljene do zaobljene, gore sjajne, tamnozelene, donja sa dve plavičastobele pruge.

Šišarke: Viseće, duge 5cm, sjajne, crvenosmeđe-ljubičaste.
(Šilić, 1988;Jovanović ,1992).

9b Listovi na naličju nemaju dve bele pruge(sl. 9b)..... **smreka** (*Picea abies* (L.) Karst.)

Sl.9b

Slika 9b/1. Smreka, *Picea abies* (L.) Karst.
(http://en.wikipedia.org/wiki/File:Picea_abies_single_tree.jpg)

Slika 9b/2. Smreka, *Picea abies* (L.) Karst., detalj grane
(<http://www.piceaabies.net>)

Picea abies

Izgled: Drvo dostiže visinu i do 50m sa promerom 1m, krošnja je piramidalna sa pršljenasto raspoređenim granama i sabljasto zakrivljenim.

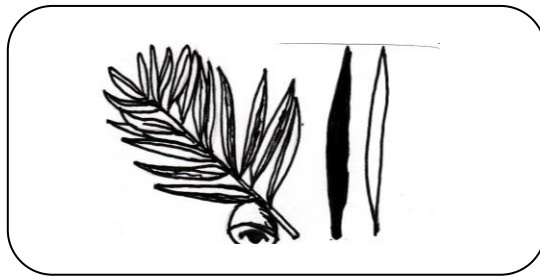
Kora: Tanka, na mladim stablima glatka, sivozelena, u starostu mrkocrvene boje, puca.

Četine: Ravnomerno spiralno raspoređene, uperene na sve strane, pri vrhu ušiljene, duge do 25mm i široke oko 1mm.

Šišarke: Viseće, mlade su zelene ili crvene, kada sazru onda su smeđe boje, duge 18cm , promer 4cm, kada sazru otpadaju.

(Šilić, 1988; Jovanović ,1992).

10a Listovi ušiljeni, postepeno se sužavaju u drščicu, sa lica tamno, sa naličja svetlo zeleni(sl.10a)
.....tisa (*Taxus baccata* L.)

Sl.10a

Slika 10a/1. Tisa, *Taxus baccata* L.
(http://pt.wikipedia.org/wiki/Ficheiro:Taxus_baccata.jpg)

Slika 10a/2. Tisa, *Taxus baccata* L., detalj grane
(http://www.marenostrum.it/articolo/11-la_via_delle_crete_della_sardegna/)

Taxus baccata

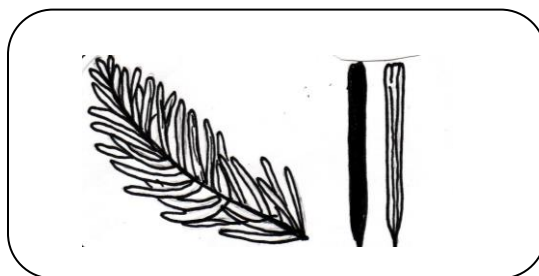
Izgled: Žbun ili drvo, može dostići visinu do 20m, prečnika do 1m. Deblo je nepravilno, a krošnja je piramidalna, široko zaobljena ili kupasta, bez pršljenova.

Kora: Tanka, crvenkastosmeđa, kod mladih biljakaglatka, kod starijih puca i ljušti se.

Četine: Češljasto raspoređene, pri osnovi su sužene kao da imaju peteljku, vrh je naglo ušiljen, spljoštene su i mekane, gore tamnozeleno, dole blede sa dve blede zelenepruge. Duge su 3cm, široke 2- 2,5mm.

Šišarke: Dvodoma biljka, muške šišarke su u pazuhu listića. Ženske šišarke ne postoje, već su semeni zametci pojedinačni, okruženi mesnatim tkivom, koje prelazi iz zelene u crvenu boju (arilus). (Šilić, 1988; Jovanović, 1992).

10b Listovi tupi, na vrhu urezani, sa lica tamno zeleni na naličju sa dve uzdužne bele pruge(sl. 10b) .....**jela** (*Abies alba* Mill.)

Sl.10b

Slika 10b/1. Jela, *Abies alba* Mill.
(http://www.bgflora.net/families/pinaceae/abies/abies_alba)

Slika 10b/2. Jela, *Abies alba* Mill., detalj grane
(http://www.nas-krug.hr/shop/index.php?option=com_content&task=view&id=498&Itemid=1)

Abies alba

Izgled: Drvo visoko do 65m u prečniku do 1,5 m. Krošnja je konična do cilindrična, sa pršljenastim , skoro horizontalnim granama, u starosti pri vrhu zaravnjena, kao odsečena.

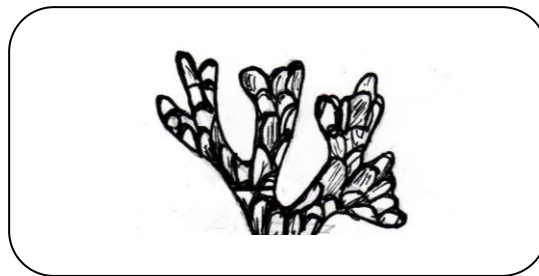
Kora: Na mlađim stablima sivkasta, glatka, kod starijih biljaka potamni i ispuca uzduži popreko.

Četine: Rasčešljane, duge 17- 30 mm, široke 2,5 mm, na naličju sa dve bele pruge, na vrhu nisu ušiljene a pri osnovi sužene.

Šišarke: U mladosti zelenkaste, u doba sazrevanja zelenkastosmeđe, dugačke 10-30 cm, široke 5 cm, valjkaste, stoje uspravno.

(Šilić, 1988; Jovanović ,1992).

11a Grančice četvorobride, tamnije zelene (sl.11a)..... **čempres** (*Cupressus sempervirens* L.)

Sl.11a

Slika 11a/1. Čempres, *Cupressus sempervirens* L.
(http://www.biopix.com/italian-cypress-cupressus-sempervirens_photo-55270.aspx)

Slika 11a-2. Čempres, *Cupressus sempervirens* L., detalj grane
(<http://www.dipbot.unict.it/orto/0242-1.html>)

Cupressus sempervirens

Izgled: Javlja se u dva vida: sa uskom, piramidalnom, stupastom krošnjom koja se sužava prema vrhosa uspravljenim i priljubljenim granama, drugi oblik ima široku kupastu krošnju sa horizontalno odstojećim granama.

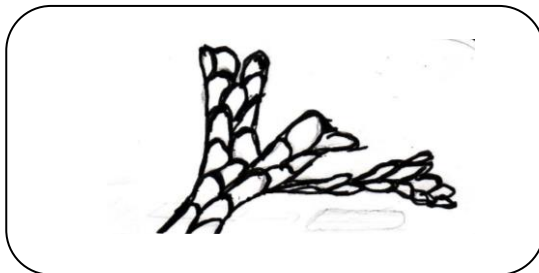
Kora: Tanka, dugo ostaje glatka, sivosmeđa do tamnosmeđa.

Četine: Ljuspaste, tupe, čvrsto prilegle uz četvorougone tanke grančice, oko 1 mm duge, tamnozeleno.

Šišarke: 2,5- 5cm duge, prvo su zelenkaste a kasnije sivosmeđe, pepeljaste, sastavljene od 8-14 plodnih ljuspi kojese u početku sastavljene kasnije se razmiču.

(Šilić, 1988; Jovanović , 1992).

11b Grančice pljosnate, svetlije zelene (sl. 11b)..... **tuja** (*Thuja orientalis* L.)

Sl. 11b

Slika 11b/1. Tuja, *Thuja orientalis* L.
(<http://rasadnikblagojevic.com/cetinari/thuja2.html>)

Slika 11b/2. Tuja, *Thuja orientalis* L., detalj grane
(<http://zh.wikipedia.org/wiki/File:Thuja-orientalis.jpg>)

Thuja orientalis

Izgled: Drvo je visoko od 10 do 20m, krošnja je izduženo jajasta, mlade grančice su spljoštene široke 1-1,5 mm

Kora: trakasto ispucala

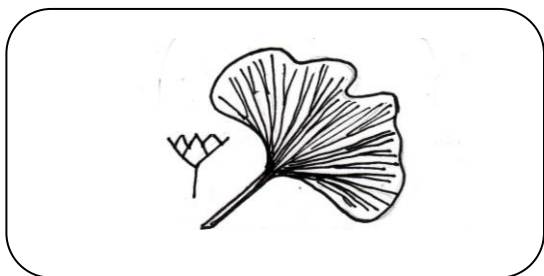
Četine: Listići su ljuspasti, dugi oko 2mm, zašiljeni.

Šišarke: Duge 10- 15 mm, pre zrenja sa mesnatim a posle sa drvenastim semenim ljuspamakoje na leđima nose povijeni trnič.

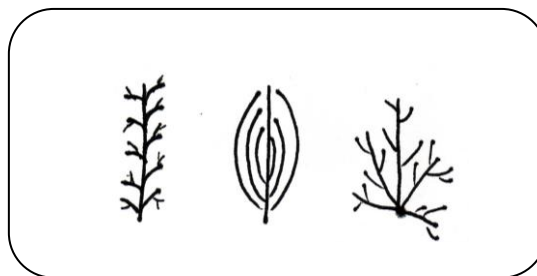
(Jovanović , 1992).

12a Listovi sa dihotomom nervaturom, lepezasti (sl. 12a)..... **ginko** (*Ginkgo biloba* L.)

12b Listovi sa perastom, lučnom ili prstastom nervaturom (sl. 12b)

Sl. 12a

Sl. 12b

Slika 12c. Ginko, *Ginkgo biloba* L.

(<http://flora.nhm-wien.ac.at/Seiten-Arten/Ginkgo-biloba.htm>)

Slika 12d. Ginko, *Ginkgo biloba* L., detalj grane

(http://www.bomengids.nl/uk/soorten/Japanse_noteboom_-_Ginko_Biloba)

Ginkgo biloba

Izgled: Listopadno drvo do 40 m visine. Krošnja je piramidalno ovalna ili široko ovalna.

Kora: Na mladim stablima je glatka i svetlo siva, a na starim siva do tamno siva i ispucala.

Listovi: Osnovni oblik je lepezast i dvorežnjeviti, sa dihotomom, paralelnom nervaturom. U proleće svetlozeleni, tokom leta tamnozeleni u jesen žuti do svetlomrki

Cvetovi: Jednopolni, diljke su dvodome.

(Janković, 1992).